

LÆRER- INTERNA- TIONALEN 1920-1946

Af Niels Rosendal Jensen

1. verdenskrig udløste en radikalisering i lærerstanden, som udmøntedes i dannelsen af en progressiv, faglig internationale. Internationalen arbejdede for lærernes faglige organisering: Nej til kald og stand, ja til faglighed og professionalisme. Derudover samarbejdede organisationen med Røde faglige Internationale. Artiklen giver en kortfattet oversigt over Lærerinternationalens virke og sætter fokus på kampen for en enhedsorganisation.

L'Internationale des Travailleurs d'Enseignement, ITE (Uddannelsesarbejderinternationalen) "eksisterede som projekt fra 1919, som teori fra 1920 og som realitet fra 1924"¹ Den var ikke det første forsøg på internationalt lærersamarbejde, men satte som barn af verdenskrigen en ny dagsorden i internationalisme for progressive lærere. Elementer af en egentlig Organisationshistorie eksisterer allerede,² hvorfor jeg her har valgt at forfølge IT-Es enhedsarbejde baseret på et hidtil ukendt kildemateriale.

Det er i flere henseender en ejendommelig Internationale. Nogle forskere har udråbt den til at være en ren kommunistisk organisation, som helt fra starten var tilsluttet Røde Faglige Internationale. For argumentet taler: Den var skabt af franske lærere, hvis LO, CGTU (Confederation General du Travail Unitaire), var domineret af PCF (Parti Communiste Francais) og medlem af Røde faglige Internationale (RFI). Den havde kontor i CGTUs hovedsæde i Paris, og dens største medlemsorganisation var det alrussiske uddannelsesarbejderforbund. Men argumentet holder ikke - til trods for, at både venner og fjender delte det. Fejltagelsen findes endog i USSR's pædagogiske Encyclopædi, hvilket Georges Cogniot retrospektivt gør indsigelse imod.³ Andre mener, at tilslutningen fandt sted senere således Marc Riglet, der nævner årstallet 1927. Kendsgerningen er, at ITE forblev autonom i alle årene fra 1919 til 1946. Periodisk havde den særlige forbindelser til RFI, men dette blev aldrig til hverken prøveægteskab eller virkeligt giftermål. ITE var heller ikke officjøs konkubine. ITE gjorde i øvrigt intet for at skjule forbindelserne mellem Moskva og Paris. Men var den reelt uafhængig af RFI?

Georges Fournial, som i en periode var valgt til IT-Es eksekutivkomité, fortalte i en interviewsamtale: "Autonomi betyder ikke uafhængighed..". Han gengav levende en række episoder, der viste, at Moskva havde et stort ord at skulle have sagt. De to mest fremtrædende ledere, Leon Vernochet og Cogniot,

blev begge betydelige skikkelser i PCF - Vernochet i fagbevægelsen, Cogniot som deputeret og chefredaktør for l'Humanité, ministersekretær for uddannelse 1945-47 osv. ITE fulgte, om ikke slavisk så dog i hovedtræk, udsvingene i Kominterns strategi - mest markant med den nye "klasse-mod-klasse"-taktik fra 1928. ITEs tilværelse var fra 1924 i høj grad præget af Komintern og Profintern. Endda således, at den selvstændige profil undertiden udviskedes.

Ved at periodisere ITEs historie får vi et andet billede: ITE i 1920-1923 minder kun lidt om den ITE, der 1924-28 profiterede af sin autonomi og det særlige træk, at den rummede både socialdemokratisk og kommunistisk orienterede medlemsorganisationer og søgte at bygge bro mellem Amsterdam og Moskva. Og denne ITE ville have været skrækslagen over sine ledes udtalelser om "socialfascisme" og "det kommunistiske partis ledende rolle" efter 1928. At skelne mellem disse forskellige udviklingsperioder er ikke eftertænkning, men et reelt udtryk for de kampe og den udvikling, ITEs aktivister og kadre både prægede og blev prægede af. Uden tvivl afhængigt af Kominterns udvikling, men ud fra sine egne tilfældige omstændigheder.

Uanset disse mange brud skal man ikke overse den strukturerende kontinuitet i Internationalens liv. *Topologisk*: Det er intet tilfælde, at ITE bar tilnavnet *Pariser-Internationalen*. Dens oprindelse og hjemsted lige til 2. verdenskrig - med undtagelse af et særdeles kort og lidet overbevisende forsøg på at flytte til Berlin og samspillet med den franske debat understreger dette. *Menneskeligt*: Vernochet var generalsekretær i 8 år og blev efterfulgt af Cogniot, der dækkede en lige så lang periode. Endelig *ideologisk*, som er det vanskeligste at indfange: i 1920 såvel som i 1932 refererer ITE til klassekampen som fundamentalt princip. Generelt udtrykker ITE et kontinuerligt engagement i de samme sager: pædagogik, pacifisme, internationalisme - men med forskellig accentuering. F. eks. viste kritikken af militær forberedelse i den franske grundskole 1929-30 sig at gå udmærket hånd

i hånd med lovprisninger af den Røde Armé. Det lod sig gøre i 1929, men ikke i 1920.

ITE prægedes hele livet igennem af fraktionsstridigheder og talrige kontroverser. Fraktionernes Internationale - nej, snarere *paradoksernes*! Dvs. en Internationale, som bekæmpes med alle midler i 1930 af to af sine ledere fra 1920-24. En Internationale, som kategorisk benægter enhver organisatorisk og ideologisk forbindelse med kommunismen i 1926, mens den 4 år senere påberåber sig selvsamme. En Internationale, som forhandler sammenlægning med den socialdemokratiske parallelorganisation 1934-36, og hvis tidligere belgiske leder sidder på den modsatte side af forhandlingsbordet. Endelig en Internationale, som i forberedelsen af lærernes enhedsorganisation efter 1945, FISE (Fédération Internationale Syndicale de l'Enseignement), konfronteres med sin fortid - i form af tidligere fremtrædende ledere, der efter at have været dødsfjender nu pludselig er medspillere på ledelsesplan.

Men ejendommelighederne og paradokserne til trods: Det er ITEs store fortjeneste, at den søgte at skabe systematiske forbindelser mellem lærerne og arbejderne. Det forudsatte både det store skridt fra stands- til fagforening og en først tilegnet og siden integreret sammenhæng mellem fagligt og politisk arbejde - helt i overensstemmelse med arbejderbevægelsens oprindelige grundlag. ITE fastholdt det socialistiske perspektiv i faglige kampe og opstillede praktiske alternativer til den "borgerlige klasseskole". Skolen var ikke neutral, rationel og humanistisk; den måtte nødvendigvis genspejle klassesamfundet og derved stille opdragelsen i klassekampens tjeneste. Bekendelsen til pacifismen havde været et andet fundamentalt træk ved ITE. Oprindelig blev chauvinismen udråbt til 1. verdenskrigs årsag. Senere tilegnedes den leninistiske imperialismeteorien, som anviste ganske andre svar på krigens årsag og et helt nyt grundlag for internationalisme.

ITEs historie fortæller om socialistiske og kommunistiske læreres kamp for at finde deres rolle i klassekampen side om side med ar-

bejderklassen. De tyske lærere udviklede end og meget radikale forslag i arbejderklassens tjeneste, f.eks. Edwin Hoernles ideer om lærer-, forældre- og elev-sovjetter på hver skole. Nogle sovjetiske lærere ville "skolens død" gennem dens sammensmeltning med fabriken. Célestin Freinets værkstedsmetode sås også som en realisering af en folkets skole. Dvs. 3 eksempler på, hvordan den kommunistiske skoleskole kunne formes.

De fleste franske og skandinaviske lærere søgte i stedet andre veje: deres mål var "objektiv undervisning" og skabelsen af en neutral, humanistisk og rationel skole, hvor barnet var sit eget mål - ikke underlagt klassekampen. Fælles for de to tendenser var imidlertid deres samfundspolitiske engagement: en virkelig reform af skolen var utænkelig uden en revolution. De anså faget (lærerjobbet) og sagen (kampen for socialismen) for at være to sider af samme sag.

Mange lærere og undervisere fulgte siden i deres fodspor i hvert fald indtil Berlinmurens fald. Tømmermænd og reservationer, grænsende til resignation over for store visioner om skole og samfund fulgte. ITEs historie er derfor et memento om, at politik og pædagogik hører sammen, om at enhedsskolen stadig er værd at kæmpe for, og om at socialistiske lærere og pædagoger fortsat må engagere sig i arbejderbarnets opdragelse og uddannelse.

ITEs udvikling kort og godt

Det følgende afsnit er en periodisering af Internationalens udvikling. Formålet er i oversigtsform at belyse de ovenfor nævnte paradokser. Derefter følger i afsnit 3 en detaljeret gennemgang af ITEs "grundparadoks".

ITE profilerede sig skiftende, afhængigt af de forskellige perioder.

1. *Fra 1919 til 1923-24:* Den periode, hvor ITE (opr. IE, l'Internationale des Enseignants) dannedes af pacifistiske aktivister i væmmelse over 1. verdenskrig og lærere, der ikke glemte pædagogikken. ITE skal i denne første perio-

de betragtes som et bureau for pædagogisk dokumentation og informationsudveksling snarere end som en faglig internationale, der internationalt koordinerer lærernes kamp.

Årene 1919-1924 er Internationalens barn-domsår. Dens ophavsmænd var faglige og politiske aktivister fra den franske FNSI (Fédération Nationale des Syndicats d'Instituteurs). Internationalismen defineredes radikalt forskellig fra f.eks. den tidligere sekretær for det internationale bureau, belgieren Cnudde, der nægtede "at sidde ved samme bord som en tysker" efter 1. verdenskrig.

De første aktivister var esperantister og søgte at gøre esperanto til IEs officielle sprog, hvilket fremkaldte en langvarig polemik mellem idister (tilhængere af kunstsproget ido) og esperantister. Det officielle sprog blev i stedet fransk. Helt fra begyndelsen af sikrede IE sig et samarbejde med esperantisternes netværk - dog kun i en marginal placering. Det oprindelige lederteam var udpræget influeret af anarkistiske og anarko-syndikalistiske ideer. De tre ledere fastholdt ved siden af Internationalen deres aktivitet i den franske Ligue Syndicaliste.

IE samler små europæiske organisationer af progressive lærere om sig og oplever alle tidens vanskeligheder ved at træde i dialog med den russiske revolution (blokade, kontrol af kurerer osv.). På sin side nærer det alrussiske lærerforbund mistillid til IE, som det mener bør erstattes af en International Propagandakomité for Kulturarbejdere (IPK) i tilknytning til den opstående RFI. Dette syn deles dog hverken af franskmænd, tyskere eller hollændere.

Efter 1922, hvor Louis Boutreux kommer til, indleder IE sin udvikling hen imod en faglig internationale, der søger at rejse fælles krav ud fra analyser af lærernes materielle kår. Dette forstyrres en tid lang af *dels en debat om skolens formål*. Skal den (som i Rusland) være en "klasseskole" - eller (som bl.a. forfægtet i en række franske indlæg) snarere være rationel og human, dvs. neutral? Faktisk beslutter kongressen i 1922 sig for at definere principper for en fælles, rationel og universel

skole. *Dels af en debat om chauvinismen i uddannelsen*, som tænkes bekæmpet ved at udgive en fælles, overnational historiebog, en "Civilisationens Historie", som både skal påvise "massernes kampe" og "geniernes indsats". Internationalismen er en levende bestanddel af kongressen, men synet på verden er temmelig urealistisk og idealistisk: En fælles skolereform i hele verden er svaret på alle problemer.

Internationalen begynder at organisere og udvikle en mere omfattende aktivitet, hvis mest slående tegn er udgivelsen af de første numre af dens *Bulletin*.

2. *Fra 1924 til 1928*: Det alrussiske Lærerforbund tilslutter sig endelig Internationalen, og RFI opløser formelt sin IPK. ITE skal i højere grad opfattes som resultatet af en *fusion* mellem IE og IPK end som en simpel videreførelse af IE. Nye statutter og navneskift vedtages på kongressen i Bruxelles i august 1924. Léon Vernochet, kendt fra RFI's franske sektion, vælges til generalsekretær. ITE bliver definitivt en faglig internationale, men opretholder individuelt medlemskab for enkeltstående medlemmer, hvis opgave er at propagandere for ITE i deres respektive lande og samtidig give ITE mulighed for at danne et internationalt netværk af korrespondenter.

ITE tager hul på en stor kamp for enhed i den internationale fagbevægelse ved helt og fuldt at støtte sig på udviklingen i den russisk-engelske faglige komité, som netop var dannet i 1925 med den opgave at genskabe enheden i fagbevægelsen på et anti-kapitalistisk grundlag. ITE forstår her at udnytte sin karakter af autonom internationale med sektioner, der er medlemmer af begge internationaler. Dette stemmer helt overens med RFIs strategi for "enhedsfront".

ITE organiserer sig med kontor i Paris (i CGTUs bygning, i dag PCFs hovedsæde), lønnede funktionærer og en (næsten) månedlig, fyldig bulletin. Den udvider sin indflydelse i Afrika og i Latinamerika, især takket være Vernochets rejser. I Frankrig hjælper den med at strukturere kommunisternes faglige celler i lærernes fagforeninger og legitimerer disse

gennem henvisning til den faglige enhed. I tæt tilknytning til ledelsen af PCF og Komintern (KI), men via RFIs kanaler begynder ITE diskret at bekæmpe de ledere i den franske FN-SI, som bevarede troen på deres syndikalistiske og revolutionære traditioner.

Denne periode udgør en slags ITEs "guldalder", både i kraft af antallet af ikke-russiske medlemmer, kvaliteten af månedsbulletinen, relationerne med Fédération og endelig i kraft af hensigtsmæssigheden i ITEs særlige situation i RFIs og KIs strategi. Både kongressen i 1926 i Wien, der udviklede en konkret faglig platform (mod afskedigelser og besparelser, for højere løn og pension, ligestilling og ligeløn m.v.), og kongressen i Leipzig 1928, der opsamlede stort set hele den socialistiske, progressive pædagogik på "de pædagogiske dage", viste ITEs styrke og gennemslagskraft.

3. *Fra 1928 til 1932*: En ny turbulent periode i ITEs liv. Komintern vedtager "klasse mod klasse"-taktikken og propagerer tesen om "socialfascisme". KI bekæmper også venstresocialdemokrater, selv om nogle medlemmer af ITEs eksekutivkomité tilhører denne politiske strømning. I konsekvens heraf radikaliseres ITEs diskussioner. Dette skærpes og fører til, at den belgiske sektion - ITEs mest reformistiske - forlader internationalen i 1929. Den engelske sektion - Teachers' Labour League - påvirkes stærkere af kommunisterne og ekskluderes af Labour. Georges Cogniot indtræder i ITEs sekretariat i 1928, vokser med opgaverne og ender som generalsekretær fra 1932. Det alrussiske Lærerforbund og RFI arbejder aktivt for Cogniots kandidatur. Vernochet forlader ITE og et par år senere PCF.

ITEs nye taktik skærper uoverensstemmelserne med den største franske medlemsorganisation: Fédération, og disse slår over i åben krig i 1929. ITE samler i Frankrig en række grupper, som i den pædagogiske debat 1923-24 støttede parolen om "klasseskole" (heriblandt den berømte Célestin Freinet), mens omvendt centristerne fra samme debat skarer sig om Fédération. Samme tema går igen

overalt i ITEs medlemsskare, særlig tydeligt i Tyskland, hvor bl.a. Edwin Hoernle spiller en rolle. Denne kamp bliver både lang og hård og ender med at svække både ITE og den franske Fédération - hvilket alene gavner den socialistisk orienterede lærerforening SNI (Syndicat Nationale des Instituteurs), der er SPIE (Secrétariat Professionel International de l'Enseignement)'s betydeligste medlemsorganisation. Fédérationen prøver hverken at føre debatten ind i ITE eller at tænke i baner af at oprette en konkurrerende national organisation. Den foretrækker at boycotte ITE og søge at kvæle den økonomisk.

ITEs svar er at mangedoble sine ultravenstre og sekteriske erklæringer og at agitere åbent for RFI uden dog alligevel at turde melde sig ind. ITE forvandler sig i disse år til et konglomerat af smågrupper, der udfolder ideologisk og pædagogisk virksomhed på bekostning af den faglige.

Fra 1932 til 1939: Nye problemer melder sig, da Komintern endnu engang lægger kursen om. ITE igangsætter fra kongressen i Hamburg 1932 på grundlag af en dyb selvkritik et brat skifte med henblik på at tilnærme sig idealet om at være en faglig enhedsorganisation påny, uden dog nogensinde at vende tilbage til bredden og euforien i 1925-26. Betød den forudgående periode så intet for ITE? Tværtimod! Marc Riglet har efter min opfattelse korrekt påpeget, at ITEs ideologiske kamp i noget omfang — bl.a. qua sin materialisme og imperialismeteori - blev "en propædeutik i tilværelsen af leninismen".

Periodens vigtigste opgaver var forsøget på så tidligt som i 1933 at indkalde til en international lærerkongres mod forringelse af lærernes kår, for kulturen og demokratiet - altså en parallel til de intellektuelles antifascistiske kongresser. Kongressen blev gennemført med ganske gode resultater, men med deltagelse af overvejende kommunistiske eller kommunistisk sympatiserende lærere. Enhedens første symbolske skridt var imidlertid taget, og den anti-fascistiske orientering bragte delresultater i løbet af et par måneder. De førtes videre med

forsøg på at skabe international faglig enhed i 1935, hvilket dog må karakteriseres som fejls-lagent.

Med folkefrontens valgsejre i både Spanien og Frankrig ændredes situationen med et slag. ITEs arbejde prægedes stadigt mere af solidaritet med Spanien. Da Cogniot valgtes som deputeret ved valgene i 1936 til den franske nationalforsamling, blev hans arbejde overtaget af Georges Fournial. Fascismens gennembrud mindskede ITEs medlemsgrundlag. Den tyske organisation var allerede sat ud af spillet i 1932/33 (men fortsatte dog med 3-400 medlemmer den illegale kamp i Tyskland selv). I Spanien skete det efter Francos sejr. Dernæst i Tjekkosllovakiet efter München. I 1939 forbydes alle kommunistiske organisationer i Frankrig efter den tysk-sovjetiske ikke-angrebspagt, og tilbage står ITE med medlemmer i Sovjetunionen og i Mexico. Fra 1939 kan vi ikke længere følge egentlige aktiviteter i ITE-regi.

Visse forskere mener, at ITE flyttede til Mexico — en parallel til Marx' forsøg på at redde 1. Internationale ved at lade den flytte til New York i 1876? Dette er der intet kilde-mæssigt belæg for.⁴ ITE blev forbudt, og dets medlemmer arbejdede illegalt indtil befrielsen, ofte på fremtrædende plads i modstandsarbejdet. ITE overlevede og genopstod som fugl Fønix i form af FISE (Fédération Internationale Syndicale de l'Enseignement) i 1946.

I den følgende, tematiske gennemgang af kampen for enhed illustreres "grund-paradokset" med fokus på Internationalens udvikling fra bredde og enhed til snæverhed og afgrænsning.

Kampen for enheden

ITE profilerede sig som enhedsorganisation for lærere, der stod på klassekampens grund. Helt fra den stiftende kongres og til opløsningen var enheden et samlingsmærke og kendetegn for ITE. Det interessante er, at ITE organiserede medlemmer fra begge hovedstrømninger i arbejderbevægelsen. Derved adskilte

*Georges Cogniot som chefredaktør for "Humanité" ca 1945.
Foto i George Cogniot: Zwiesprache mit meinem Leben. Berlin 1983.*

dens enhedsproblem sig på afgørende vis fra KI eller SAI (Socialistisk Arbejder-Internationale i Amsterdam). ITE brugte ligefrem sin særstilling som praktisk bevis for, at det kunne lade sig gøre at samarbejde. Forudsætningen var at holde sig fri af Moskva og Amsterdam. Neutraliteten og autonomien var ikke svær at opretholde de første år. Men fra 1923 strammede sagen til, fordi RFIs internationale propagandakomite for kulturarbejdere (IPK) og det alrussiske lærerforbund meldte deres interesse for medlemskab. Kommunisterne styrkede deres position fra 1924, hvilket kan aflæses både af ITEs program, strategi og ledelse. Samtidig var de socialdemokratiske medlemsorganisationer under konstant pres fra SAI og fra de socialdemokratiske/socialistiske partier i de enkelte lande.

Vilkåret var altså, at ledelsen i ITE kun rådede over et begrænset manøvrerum. Det forudsatte en ganske veludviklet taktisk sans, som især de russiske repræsentanter beherskede. De optrådte på den ene side i den løbende debat som hardlinere (med henvisning til ITEs principielle marxistiske platform, til Oktoberrevolutionens resultater og kravet om jerndisciplin og renhed i den proletariske klassekamp) og på den anden i praksis som dem, der både gav egne og godkendte andres "indrømmelser til reformisterne", på mandat af RFI og det alrussiske lærerforbund. Russerne aflagde månedlige skriftlige rapporter og var med mellemrum også tilstede i RFI-sekretariatets møder. Beslutning efter beslutning pålagde den kommunistiske fraktion i ITE at gøre mest muligt for at fastholde enheden. Man kunne i bagklogskabens lys fristes til at betragte enheden som blot og bar taktik. Det ser ikke ud til at være tilfældet. Tværtimod søgte kommunisterne analytisk at begribe enhedens beskaffenhed og at arbejde loyalt ud fra kongres- og ledelsesbeslutninger med indrømmelser på de væsentlige områder.

Begge sider ser ud til at begribe, at enheden er mere end summen af hver sides egne kræfter. For Internationalens overlevelse bliver dette et "sine qua non", som også genspejler sig organisatorisk. Sædvanligvis er generalsekre-

tærposten besat med en fransk kommunist, mens posten som pædagogisk sekretær almindeligvis besættes af en belgisk socialdemokrat. Socialdemokraterne i ITE virker ikke som viljesløse redskaber. De har deres egne mål, som forfølges konsekvent. Markante socialister støtter det fælles grundlag (Hubert Clément fra Luxemburg; Maurice Van de Moortel, Joseph Bracops og Hans Jansen i Belgien).

Enhedsproblemet ændrer totalt karakter over en nat i 1928 med Kominterns famøse "klasse mod klasse"-taktik. Denne går på tre ben: en karakteristik *for det første* af situationen som prærevolutionær, hvilket logisk byder, at kommunisterne skal gå i offensiven og ikke gøre den mindste indrømmelse til reformisterne. Dog skelnes mellem socialdemokratiet som integreret i det kapitalistiske statsapparat (klassefjende) og som "borgerligt" arbejderparti (samarbejde fra neden). Enhvert samarbejde med reformistiske topledelse bør følgelig ophøre. Logikken er imidlertid den: Anklages de reformistiske topledelse som klassefjender og forrædere, så rammer kritikken den reformistisk orienterede venstrefløj i endnu højere grad. Såvel i KI som RFI bliver det god latin at betragte det socialistiske venstre som den farligste del af klassefjenden, idet venstrefløjen narrer arbejderne med socialistiske mål og revolutionære fraser. Kommunisternes ændrede taktik skaffer *for det andet* tilgang af en ny generation faglige ledere, hvis præmis er: fagligt arbejde styres af og underlægges et politisk parti. Dette radikale skifte markeres med tesen om RFIs totale gennemsyning af kommunistisk ånd - og omvendt af IGBs bekendelser til socialdemokratismen. *For det tredje* nyvurderes fredsspørgsmålet under henvisning til en truende opmarch mod Sovjetunionen. Den almene pacifismes tid er forbi; nu gælder det ikke krig mod alle krige, kun mod de imperialistiske. Derfor må alle progressive støtte USSR's fredspolitik.

Kursskiftet ramte ITE hårdt. Støtten til den sovjetiske fredspolitik voldte nok færrest problemer. På de andre felter viste der sig store omstillingsvanskeligheder. Vernochet argumenterede med afsæt i ITEs vedtagne plat-

form for betydningen af at støtte Oktoberrevolutionen og samtidig kræve rækkerne rensede og disciplinerede. Dette indebar i praksis dødsstødet til tankerne om enheden. Ganske vist kunne ITEs bulletin endnu i oktober 1928 hævde, at enhedsbestræbelserne fortsat levede med henvisning til norsk og finsk LOs forslag om at retablere fagbevægelsens internationale enhed. Men i realiteten strammede og radikaliserede ITE kursen. Vernochet støttede med forbehold RFIs linie. Med Cogniots indtræden i sekretariatet efter kongressen i Leipzig fik han selskab af en hardliner, der uforbeholdent tilsluttede sig den nye strategi, og som nød Moskvas fulde støtte (gæst hos det alrussiske lærerforbund og til diskussion med Krupskaja flere gange).

Endnu i 1928 eksisterede to linjer side om side i ITEs publikationer: næsegrus hyldest til Sovjetunionen side om side med ønsket om at fremme en bredere marxistisk linje i teori og praksis under fastholdelse af enhedstanken i Internationalens skød. Omstillingen tog tid og var ikke fastlagt en gang for alle. Den bebudedes i KI 1927, men var end ikke gennemført fuldt ud i de kommunistiske partier i 1929. Cogniot bekræftede KIs teser i juli 1928: ITE "er en organisme for den praktiske kamp, som - trods forhindringer - udtrykker et vitalt behov i dens basis, ... og (er) den eneste kvalificerede til effektivt at *lede* lærerkorpsets kamp".⁵

Denne tese kunne ITEs to fløje til nød tilslutte sig, så længe både kommunister og socialister betragtedes som revolutionære og dermed som ligeberettigede ledere af kampen. Hidtil havde termen revolutionær dækket begge strømninger. At være revolutionær krævede ikke medlemskab af et kommunistisk parti. ITEs medlemmer opfattedes simpelthen som revolutionære qua deres stillingtagen og virksomhed. Den mere restriktive forståelse skabte vandskel; de var ikke længere tendenser i den samme revolutionære enhedsbevægelse. De blev direkte fjender, hvilket ændrede fundamentalt på enhedsstrategien.

Kursskiftet var i sig selv en vanskelig kunst, mens udviklingen i Belgien rystede selve fun-

damentet for enheden. Det var igen en af historiens ejendommeligheder, der spillede ITE et puds. ITE blev offer for et internt opgør i SUKR Trotsky opbyggede i 1928 en venstreopposition i som udenfor Sovjetunionen mod Stalin-Bukharin-fløjens magtovertagelse i SUKP og KI. Krisen i SUKP og KI ramte i særlig grad Belgien, fordi halvdelen af CK i Belgiens kommunistiske Parti med par-tiets stifter i spidsen støttede Trotsky. En af de militante dissidenter i PCB (Parti Communiste Belgique) var Joseph Bracops, en tidligere leder af kommunisterne i CPES (Centrale du Personnel Enseignant Socialiste), der havde bevareret sin indflydelse i Bruxelles-sektionen - en traditionel bastion for den revolutionære fløj i organisationen. PCBs splittelse faldt sammen med det belgiske arbejderpartis offensiv mod kommunisterne i CPES og førte til, at organisationen afholdt sig fra at stemme på ITEs kongres i Leipzig 1928. I den kommende tid blev det stadigt tydeligere, at CPES ikke kunne følge den militante tone fra ITE. Det socialdemokratiske belgiske LO forlangte mere og mere åbenlyst, at CPES - der på linje med TLL (Teachers' Labour League) i England var en socialdemokratisk organisation - skulle forlade ITE og tilslutte sig SPIE.

Mens Cogniot fremlagde en principiel afvisning i den kendte, hårde og polemiske tone, var Vernochet mand for at strikke et kompromis sammen. I praksis gik han sammen med Van de Moortel om at fremhæve Internationalens pluralistiske karakter. Han benyttede anledningen til at betone, at CPES kunne være medlem af begge internationaler, at ITE ikke var det samme som RFI, at der var andre medlemmer af Amsterdam-Internationalen med i ITE (nemlig TLL anført af Giles og Syndicat des Instituteurs fra Luxembourg under ledelse af Clément), og at ITE ønskede et bredt samarbejde uden politiske forhåndsbetingselser. Hubert Clément var formentlig mere kommunist end socialist. I hvert fald protegerede han en ung lærer, Dominique Urbany, der 1933-65 var generalsekretær for Luxemburgs kommunistiske Parti. Cléments argumentation var formelt set uangribelig: ITEs autonomi var ikke

alene statufastsat, men også altid respekteret til punkt og prikke. At enkelte medlemmer af ITE samtidig var tilsluttet RFI, var ikke bevis for ITEs "kommunistiske karakter". Men igen trak Cogniot - støttet af russerne - det længste strå: "Den, som bryder enheden, forråder arbejderklassen". Det ser ud til at have været Cogniots hårde linje, der i sidste instans sejrede og fik CPES til at melde sig ud af ITE.

Alment kunne forløbet resumeres: Det lader sig åbenbart ikke gøre på en og samme tid at sætte det ene ben på vejen til enhed og det andet på vejen til splittelse. Det var, hvad både de franske og russiske ledelsesmedlemmer i ITE søgte at gøre. De havde ikke alene uden at kny accepteret SUKPs og KIs krav om "udrensning" og "revolutionær renhed", de havde endog gjort en dyd af nødvendigheden ved at propagandere for denne opfattelse. Det var netop dette, der fik katastrofale følger for ITE.

ITEs ledere signalerede åbenlyst og uden reservationer en aktiv partitagen for RFI og KJ, garneret med voldsomme og direkte angreb på Amsterdam-Internationalen og dennes lærersekretariat (SPIE). Tydeligere kunne det ikke siges: ITE havde definitivt placeret sig i RFIs lejr. Lige så lidt den belgiske organisation havde kunnet forhale eller blokere ITEs udvikling i retning af "klasse-mod-klasse"-taktikken ved at forblive medlem, lige så meget accellerede dens udtræden faktisk denne udvikling og gjorde den irreversibel.

For ITE blev hændelsesforløbet en bekræftelse af, at russerne havde ret. I det belgiske tilfælde havde "blokken af trostkister og højrefolk" ekskluderet kommunisterne og derved gjort CPES til et redskab for klassefjenden. Ydermere blev trostkisten Bracops så rigeligt kompenseret for sit bidrag. I august 1929 valgtes han til vicegeneralsekretær for SPIE. I 1935 blev han generalsekretær for SPIE. Historiens ironi magede det så, at det var denne "renegat", Cogniot måtte sætte sig til forhandlingsbordet med, da forsøgene på at slutte de to lærerinternationale sammen blev gjort.

I mellemtiden gravedes kløfterne dybere og dybere. ITEs 6. kongres i august 1930 løb

over af sekterisme og aggressivitet mod Amsterdam, der sås som redskab og dermed bevis for socialistiske læreres totale kapitulation overfor borgerskabets indflydelse. Kongressen så kampen for faglig enhed flettet sammen med kampen mod den fraktionistiske og anti-proletariske ledelse i lærerinternationalen i Amsterdam. Sluttelig fremhævedes den faglige og politiske reformismes direkte hjælp til imperialismens barbariske og fascistiske terror mod folkene i kolonier og halvkolonier.

Den belgiske organisations farvel blev det brud, som symboliserede og retfærdiggjorde vedtagelsen af en ny strategi for ITE. Denne førte de små forskelle, som indeholdtes ved fusionen med IPK i 1924, ud i ekstremerne og blev selve modbeviset på den enhedsmyte, som bar ITEs identitet fra 1924 til 1928. Netop myte, fordi kongressen i Bruxelles 1924 på den ene side var både succesrig og vellykket set med Profinterns øjne, især den politiske platform. På den anden var den udtryk for en række modsætninger, som hverken blev løst i 1924 eller senere i ITEs historie. I sin selvforståelse var ITE *den* faglige enhedsorganisation for de to hovedstrømninger i en splittet arbejderbevægelse. ITE brugte ligefrem dette som argument for at være et forbillede for overvindelsen af den faglige og politiske splittelse. Denne myte holdtes i live indtil 1927. Derefter blev realiteten snarere den, at kun den ene strømning for alvor havde indflydelse. I de følgende år ikke alene tolererede, men lagde ITE også selv op til, at dens medlemmer anlagde en sekterisk linje over for andre dele af fagbevægelsen. Cogniots polemik 1928 er ét repræsentativt eksempel. Etableringen af en rød fagopposition et andet. I Tyskland trak den bredere socialistiske organisation sig fra samarbejdet med ITE og erstattedes af en snævrere partikommunistisk. "Venstrekartellet for åndsarbejdere og frie erhverv" (Fagoppositionens intellektuelle fløj i Tyskland) omfattede bl.a. "Arbejdsfællesskabet for marxistisk pædagogik" (primært kommunistiske lærere, opdragere, studenter og forældre). I sidstnævnte indgik også ITEs tyske medlem Interessesfællesskabet for Oppositionelle Lærere

(IOL), der førte revolutionær kamp for skolen og lærerstanden. Kampen om ledelsen i de tyske lærerforeninger endte med, at IOL blev ekskluderet. TLL søgte i samme tidsrum kontakt med venstrefløjen i britisk LO (Minority Movement) og med Young Communist League for at "afsløre spejderbevægelsens reaktionære karakter". Sådan fandt det i hvert land sine former. At se dette ene og alene som en refleks af KIs kursskifte ville være en stærk overdrivelse. Kampe om linjen var allerede en levende bestanddel af det faglige arbejde - i høj grad på baggrund af personlige og politiske uenigheder i f.eks. Belgien, Tyskland og England. Men lyst i kuld og køn af KI fandt disse kontroverser radikale løsninger. Omvendt havde SAI, IGB og SPIE længe ønsket at tvinge kommunisterne ud af organisationerne. Trods fundamentalt modsatrettede motiver blev slutresultatet det samme.

Det andet element i en alternativ, kildenær fortolkning lyder: Så længe ITE var den eneste lærerinternationale, lod disse modsætninger sig skjule. Da SPIE omsider oprettedes i 1926 og året efter godkendt af IGB, blev der ikke alene en konkurrent at tage hensyn til, men også en international medspiller for de organisationer i ITE, der i nogle år havde måttet affinde sig med at leve under modsætningernes pres.

Med omsvinget til folkefrontspolitik og især Folkefrontens sejr i Spanien og Frankrig udfoldede ITE trods sekterisme brede initiativer, der dog syntes bestemt af KIs og RFIs generallinje: at søge enhed i den fælles kamp mod fascismen. Nævnes kan forsøget på at stable en international lærerkongres på benene - på papiret et bredt initiativ, men som den samtidige forfatterkongres styret og kontrolleret af KI. De konkrete forberedelser topstyrede af ITE, og i bulletiner og cirkulærer understregedes, at ITEs generalsekretariat skal informeres hurtigt og præcist om de nationale forberedelser.

Kongressen blev en succes, og den fulgtes op af ITEs forslag om samarbejde og mulig sammenslutning af de to eksisterende lærerinternationale. ITEs henvendelse til SPIE-kon-

gressen i Geneve 1935 stod ikke alene. Den spanske lærerorganisation - der var medlem begge steder - stillede samme forslag. En fælles aktionsdag så dagens lys, og ITE-generalsekretariatet indlod sig kort tid efter på egentlige forhandlinger om organisatorisk sammenslutning. Inspireret af de franske enhedsforhandlinger 1934 og RFIs forhandlinger med IGB slog optimismen ud i et urealistisk tidsskema, hvorefter begge organisationer (ITE/SPIE) skulle holde opløsningskongres 30. december og mødes 31. december 1935 for at danne den nye enhedsorganisation. Modellen svarede til RFIs udspil. ITEs forhandlinger kan da heller ikke adskilles fra de andre, endside fra beslutningerne på KIs 7. verdenskongres. En logisk konsekvens heraf var opløsningen af RFI, påbegyndt 1935 og afsluttet 1937.

Uanset ITEs autonome status betragtede SPIE den som en kommunistisk organisation. Enhedskravet var efter fascismens sejr i Tyskland svært at overhøre, men substansen forvandlede til formelle indvendinger: Kan SPIE som tilsluttet SAI overhovedet forhandle med en organisation, der ikke tilhører en anden internationale, in casu KI? Er det realistisk af ITE at forestille sig socialdemokratiske lærere sluttet sammen med de venstresocialistiske og kommunistiske i en ny, fælles internationale? SPIEs medlemmer var generelt imod en international sammenslutning under henvisning til, at IGB-RFI måtte løse problemet. Da IGB omtrent samtidig vurderede RFIs udspil som en taktisk "manøvre", ikke som et bud på en "organisk enhed", måtte retableringen af den internationale faglige enhed ske ved nedlæggelse af RFI og de kommunistiske fagforbund. "Organisk enhed" blev nærmest et universalmiddel og ergo modtaget med kyshånd af dem, der overhovedet ikke ønskede enhed. Det duede ikke i den verserende sag med ITE, der havde eksisteret længere end SPIE - der var ingen forudgående organisk enhed at henvise til. Til gengæld blev ITEs statufastsatte og hævdundne internationale autonomi drejet til, at ITE jo ikke var en egentlig faglig organisation (f.eks. inden for

rammerne af KI), men snarere en politisk. SPIE fandt derfor ingen anledning til en fusion med ITE i en ny enhedsorganisation, hvis faglige status syntes uklar.⁶

Faktisk stillede Cogniot støttet af Litwin et forslag, der sanktioneret af RFI kunne have bragt samarbejdet ud afdødvandet: nedsættelsen af en paritetisk komité med den opgave at udforme en ny platform og nye statutter for enhedsinternationalen, diskutere rammerne for organisatorisk sammenslutning og udvikle fælles bevidsthed gennem fælles solidaritetskampagne med de spanske lærere. Alt afvist - på nær spørgsmålet om den fælles solidaritet med Spanien. I januar 1936 mødtes SPIEs bureau med en ITE-delegation - uden at mødet førte til andet end en bekræftelse af de allerede nævnte synspunkter.

Der kunne næppe heller være sket andet. I sidste instans var det hverken ITEs status, historiske udvikling, sekteriske fejltagelser osv., der afgjorde sagen - men derimod det internationale Socialdemokratis syn på de indre forhold i Sovjetunionen. Den sovjetiske fagbevægelses rolle i planøkonomien og statslige afhængighedsforhold, manglen på demokratiske friheder og rettigheder, likvideringen af politiske modstandere og den store terror i øvrigt vejede tungere i SPIEs vægtskål end ITEs forslag. Forskellene i vurderingen af sovjetstatens udvikling mindskede ikke kløfterne i arbejderbevægelsen. Snarere uddybedes de. Sammenslutning af ITE og SPIE ville have krævet intet mindre end mirakler.

Hvad betød eksistensen af ITE?

ITE spillede en afgørende rolle for udbredelsen af den sovjetiske pædagogik: fra Lunatjarskis kampagne mod analfabetisme over "skolens død" til arbejds-skolen, klasseskolen osv. ITE støttede generelt den progressive pædagogik - bl.a. Freinet og hans bevægelse. Ligeledes stimulerede ITE tysk, fransk og ikke mindst mexikansk uddannelsestænkning ud fra arbejderklassens perspektiv (Hoernle, Henri Wallon, Cogniot m.fl.). Men ITE gav aldrig direkte impuls til original og kreativ

pædagogisk refleksion - til trods for en ganske massiv pædagogisk offensiv: sovjetpædagogik, proletarisk pædagogik, konferencer, publikationer, vinterskoler og pædagogisk universitet (Moskva og Paris). ITE var til gengæld pioner i udviklingen af lærernes faglige bevidsthed via udviklingen af strejkebevægelser, opskoling af kadrer og ideologisk arbejde for at sammenflette politisk og faglig kamp.

Den manglende gennemslagskraft skal - bortset fra de generelle politiske konjunkturer - findes i, at ITE led under manglen på aktivt medarbejderskab i de enkelte nationale sektioner og grupper. De gange, ITE stod i centrum for debatten i en af sine sektioner, var det aldrig for faktiske handlinger og initiativers skyld, men primært det politiske symbol, som ITE udgjorde. I denne egenskab blev den ikke sjældent brugt som dække i offensiver mod kommunistiske grupper i bredere venstreorienterede organisationer. Således i den belgiske sektion i 1928-29, hvor den socialdemokratiske offensiv i virkeligheden førte til en væsentlig drejning i den belgiske organisations orientering (medlemskab af SPIE). I Frankrig blev ITE tillagt en række motiver: forsøg på at splitte Fédérationen, bruge ITE som redskab for PCFs og CGTUs faglige politik. I Tyskland havde ITE på lignende måde sanktioneret kampen om magten i lærerforeningerne (jfr. IOLs eksklusion), og i England blev TLL ligeledes ekskluderet af Labour.

Norden er generelt svagt repræsenteret i ITE. Daniel Kallos har beskrevet den svenske forbindelse, som munder ud i forsøg på at oprette en egentlig national sektion. I Danmark er Dansk Kommunistisk Lærerklub med Marie Nielsen i spidsen tilsluttet KI, men ses ikke at være med i dannelsen af RFI s IPK eller nævnt siden. I 1930'erne nævnes København som sted for afholdelse af ITEs kongres i 1932 (besluttet blev Hamburg) og for afholdelse af den internationale lærerkongres mod fascisme 1933 (afholdes i Paris). Kontakten går imidlertid ikke direkte til en dansk gruppe under ITE, der var repræsenteret i 1928 og 1930 på kongresserne i Leipzig hhv. Antwer-

pen, men derimod over KI/RFI-apparatet med Arne Munch-Petersen som ankermand. Ifølge Torben Gregersen gik progressive læreres kontakter først og fremmest via "Landsforeningen Den frie Skole" og ud til New Education Fellowship, 'reformpædagogernes internationale' med inspiration fra tysk og amerikansk reformpædagogik. I Nordentofts pædagogiske overvejelser kan spores tanker fra kongressen i Leipzig 1928 og senere fra Mexikos uddannelsesreformer i 1930'erne samt en generel interesse for den sovjetiske arbejdsskole. Om dette kan henføres direkte til ITE, er usikkert. I almindelighed ville danske lærere reformere skolen indefra. Målet var enhedsarbejdsskolen på et rationelt og humanistisk grundlag. Dette var ingeniørens strategi. Derimod kunne ITEs anti-fascistiske kamp tænkes at influere danske, progressive lærere. Indtil videre har jeg ikke fundet kildemæssigt belæg herfor, men gransker fortsat.

Trods den påberåbte autonomi er det vanskeligt at forstå ITEs handlinger uden at begribe dem som en kamp mellem samtidige kommunistiske positioner i KI og socialistiske, syndikalistiske og socialdemokratiske positioner. ITE selv var en relativt svag organisation, der søgte at blive samlingsmærket for et bredt socialistisk venstre blandt lærere nationalt og internationalt. Styrken hentedes primært i det store russiske medlem og i forbindelserne til KI/RFI. Denne styrke var samtidig ITEs svaghed, fordi forholdet til Moskva blev afgørende i de indre uoverensstemmelser mellem socialistiske tendenser. Folkefronttaktikken sattes på dagsordenen fra 1933, men i takt med dens resultater svækkedes ITEs profil. Udbruddet af 2. verdenskrig satte i 1939 punktum for ITEs virksomhed, ligesom 1. verdenskrigs udbrud havde ført til et sammenbrud i datidens lærersamarbejde.

Store dele af ITEs erfaring blev nyttige for dens arvtager: FISE. Det er dog tankevækkende, at FISE ikke "genbruger" to væsentlige karakteristika ved ITE:

(1) *autonomien*. FISE blev i 1946 medlem af Fagligt Verdensforbund (FSM) og logisk nok,

idet FSM var udtryk for virkeliggørelse af den internationale faglige enhed. Men i splittelsens time - 1949 havde FISE kunnet blive autonom;

(2) *individuel medlemskab*. Alene FISEs navn viser den faglige modenhed blandt lærerne efter 2. verdenskrig. Ved splittelsen havde der måske vist sig muligheder for at genrejse en socialistisk organisering blandt folkeskolelærerne. Det bør dog nævnes, at f.eks. "Kommunistiske Pædagoger" i Danmark iflg. Herman Oschlak var medlem af FISE.

Efterkrigstiden

I den umiddelbare efterkrigstid trængte enheden sig på som en uimodståelig kraft. Fagligt Verdensforbund blev dannet i Paris oktober 1945. Som kit tjente den intensivt postulerede fælles kamp mod fascisme, nationalsocialisme og falangisme. Igen syntes projektet imidlertid at blive indhentet af fortiden. FSM evnede ikke at tage stilling til indholdet af et internationalt fagligt koncept. I enhedens hellige navn gav FSM afkald på den samfundsteoretiske diskussion, der jo netop havde karakteriseret emigrations- og besættelsestiden. De spæde forsøg fra fransk, mexikansk og sovjetisk side på at kæde faglig og samfundspolitisk diskussion og handling sammen blev blokeret, udsat, forhindret eller kanaliseret bort fra anden side (især American Federation of Labour, USA). AFL søgte at overvinde sin internationale isolation ved at udnytte fordelene ved Marshall-planen til splittelsespolitik. AFLs projekt lykkedes i december 1949 med de ikke-kommunistiske fagforbunds dannelse af "Frit fagligt Verdensforbund" som en direkte følge af blokdelingen i den "store politik".⁷

1946 opfyldte progressive læreres ønske: dannelse af en international enhedsorganisation, FISE. Initieret af ITE, støttet af de mexikanske lærere og den latinamerikanske, venstreorienterede lærerorganisation (Confederación Americana de los Maestros (CAM)), nationale lærerforeninger i Frankrig og Belgien plus de socialistiske lande og kolonilandene. SPIE ses ikke direkte at deltage i denne pro-

ces som organisation. Derimod var flere fremtrædende enkeltpersoner fra SPIE (Marie Louise Cavalier, Joseph Bracops, Maurice Van de Moortel) med. Cavalier valgtes til generalsekretær, en post, hun bestred til splittelsen af FISE i 1949.

Splittelsen skyldtes, at FISE i striden mellem FSM og de internationale faglige sekretariater (der havde overlevet verdenskrigen) entydigt og enstemmigt valgte FSMs parti i satsningen på en centraliseret integration overfor de internationale sekretariaters hidtidige autonomi. Ved splittelsen lignede persongalleriet og partidelingen den hidtidigt kendte.

Skæbnens ironi? Overhovedet ikke! End ikke emigration hhv. tysk besættelse havde tilsyneladende flyttet hegnspele, når det gjaldt det afgørende. 1920'ernes valg mellem Amsterdam og Moskva var erstattet af 1940'ernes valg mellem Washington og Moskva.

Denne korte skitse over Lærerinternationalens liv kan kun udgøre en ramme om forståelsen af, hvordan socialistisk orienterede lærere søgte at finde et ståsted og organisere en både pædagogisk og faglig kamp. Nærmere beskrivelser af de særegne træk ved denne kamp og de former, den fandt, er udeladt af pladshensyn - under henvisning til en række almene publikationer.

Noter

1. Georges Cogniot: Parti pris..., Tome I, Paris 1976, s. 102
2. Se f.eks. Daniel Kallos: Bildningsarbetarinternationalen ..., Lund 1984, Paul Delanoue: Les Enseignants..., Paris 1973
3. Georges Cogniot: Prométhée s'empare du savoir. ... Paris 1967, s. 167
4. Edward Thompson argumenterer herfor (i Blum-Chicago-London 1969, s. 340), og Hermann Schnorbach gentager uden nye argumenter (i: Lehrer im Internationalen Gewerkschaftsbund, Weinheim und München 1989, s. 212). Faktisk nød ITE stor støtte i Mexiko, jfr. Alba (i Blum, Chicago-London 1969, s. 217-222), men hverken kildematerialet i Moskva og Paris eller samtidige centrale aktører som Cogniot og Delanoue støtter synspunktet.

5. Bulletin de l'I.T.E. 1928, no. 10

6. Hermann Schnorbach: Lehrer im Internationalen Gewerkschaftsbund. ..., Weinheim und München 1989, s. 181-94

7. Horst Lademacher: Die Spaltung des Weltgewerkschaftsbundes als Folge des beginnenden Ost-West-Konflikts, (i *Haberl/Niethammer*, Frankfurt 1986, s. 528)

Forkortelser

CPES — Centrale du Personnel Enseignant Socialist (Belgien)

FISE - Fédération Internationale Syndicate de l'Enseignement

FNSI - Fédération Nationale des Syndicats d'Instituteurs

FSM - Fédération Syndicale du Monde (Fagligt Verdensforbund)

FLGD - Freie Lehrergewerkschaft Deutschlands

CGTU - Confédération Generale du Travail Unitaire

IGB - Internationaler Gewerkschaftsbund

IE - [Internationale de FEnseignement (også kaldet Pariser-internationalen)]

IPK - Internationale Propagandakomiteé der Kulturarbeiter

IBSL - Internationales Berufssekretariat der Lehrer (samme som SPIE)

ITE - l,internationale des Travailleurs de l'Enseignement (opr. IE)

KI - Komintern

KPD - Kommunistische Partei Deutschlands

PCB - Parti Communiste Belgique

PCF - Parti Communiste Francais

RFI - Røde faglige Internationale

SNI - Syndicat Nationale des Instituteurs

SPIE -Secretariat Professionel International de FEnseignement

TLL - Teachers' Labour League

Personoversigt

Bracops, Joseph, 1900-1966, CPES-sekretær,

SPIE-sekretær 1929-40,

Cavalier, Marie Louise, 1893-1973, i ledelsen for SNI og leder afkommissionen for internationale relationer; medlem af SPIEs ledelse 1934-40; FISE-generalsekretær 1946-49

Cogniot, Georges, 1901-1978, generalsekr. for ITE 1932-39

Geisenberg, Ludwig, medlem af KPD, fagligt rigsssekretariat, find. for kommunistiske lærere i Tyskland, ledende skolepolitikker i KPD, sekretær i IPK og medlem af ITEs generalsekretariat

Giles, C. G. T., leder af TLL, 1932-39 generalsekretariatet i ITE, formand for den britiske National Union of Teachers fra 1942

Hoernle, Edwin, rigsdagsmedlem for KPD, ledende skolepolitiker, sekretær i IPK, fra 1949 kommissær for landbrug i DDR

Van de Moortel, Maurice, generalsekretær for CPES 1922-24, pæd. sekretær i ITE 1924-26

Vernochet, Léon Gustave, 1871-1958, generalsekretær for ITE 1924-32

Medlemstal og -organisationer

Medlemstal: fra 10.000 i 1922 til ca. 550.000 i 1929. Baseret på ITEs regnskaber (kontingentindtægter, aktivitetsudgifter m.v.) anslås det medio 1935 til at være ca. 600.000 (heraf 500.000 i Sovjetunionen og hver 30.000 i Spanien og Mexico).

Dertil: Belgien: 300 (indiv.), England: 1500 (TLL), Frankrig: 3-4000 (Fédération), I

Italien: fra 1922 ingen tal, Jugoslavien: 1500, Luxembourg: 200 (Syndicat des Instituteurs), Tjekkoslaviet: 1400, Tyskland: 1500 (IOL), Uruguay: 3000.

Desuden er der små grupper i følgende lande (under 200 medlemmer): Bulgarien, Grækenland, Jugoslavien, Rumænien, Ungarn, Schweiz, Polen, Holland, Danmark, Norge, Sverige, Sydafrika, Dahomey, Alger, China (Arbejderskolerne i Hupeh), Japan, Philippinerne, Indien, Australien, USA, Argentina, Brasilien, Chile, Ecuador, Peru, San Salvador, Paraguay og Honduras.

De første år er medlemsorganisationerne uafhængige og selvstændige fagforeninger, der tilslutter sig en international organisation. Fra slutningen af 1920'erne opretter ITE egne medlemsorganisationer (f.eks. Scottish Socialist Teachers' League, affiliated to the Educational Workers International, og Interessengemeinschaft Oppositioneller Lehrer i Tyskland), ofte med afsæt i de nationale kommunistiske partiers lærergrupper. Derved bryder ITE med princippet om, at hvert land kan have flere medlemmer. Utvivlsomt et resultat af påvirkning fra RFI og KI, der også indfører kravet om kommunistisk renhed og skærpet disciplin.

Organisationsstruktur (fra 1924)

Kongres holdes hver år (Bordeaux, Paris, Bruxelles, Wien, Leipzig, Antwerpen, Hamburg, Paris), bestående af delegerede fra medlemsorganisationerne ud fra medlemstal plus gæster. Eksekutivkomiteen består af 9 medlemmer plus suppleanter (under halvdelen kommunister) og udpeger generalsekretariatet, bestående af generalsekretær (Boutreux til 1924, Vernochet

1924-32, Cogniot 1932-39), pædagogisk sekretær (Van de Moortel, Apletin, Litwin-Molotow) og korporations sekretær (presse, økonomi) (Geisenberg, Cogniot, Capper, Giles, Fournial). I en periode arbejdes med vicegeneralsekretærer.

ITE udgiver en pressebulletin (Bulletin de Presse) og et kvartalstidsskrift på tysk, engelsk, fransk (Bulletin de l'IE /L'Internationale de l'Enseignement hhv. Die Lehrer-Internationale, The Educational Worker) plus særudgivelser (Spanien, Latinamerika, den tyske fascisme m.v.). Økonomisk finansieres virksomheden dels via kontingenter, salg af materialer m.v. og dels af tilskud fra RFI. Midlerne udbetales i Moskva mod behørig underskrift og kontrasignering til f.eks. Geisenberg, Litwin-Molotow eller RFI-agenter, der personligt overdrager dem i Paris, oftest i dollar eller franc.

Bibliografi

A. Almene fremstillinger:

Autorenkollektiv: *Geschichte der Sozialistischen Arbeiter-Internationale (1923-1940)*, VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin 1985

Albert A. Blum (Ed.): *Teacher Unions and Associations. A Comparative Study*. University of Illinois Press, Chicago-London 1969

Rainer Böiling: *Internationale Lehrerorganisationen*, i Heinemann (1977), s. 289-303

Georges Cogniot: *Parti pris. 55 ans du service de l'humanisme reel*, Tome I: D'une guerre mondiale à l'autre, Editions Sociales, Paris 1976

Georges Cogniot: *Prométhée s'empare du savoir. La Révolution d'Octobre, la culture et l'école*, Editions Sociales, Paris 1967, kap. V

Paul Delanoue: *Les enseignants. La hitte syndicale du Front populaire à la Libération*, Editions Sociales, Paris 1973

Elsa Freinet: *Naissance d'une pédagogie populaire (méthode Freinet)*, Paris, Maspero, 1968

Othmar Haberl, Lutz Niethammer (Hrsg.): *Der Marshall-Plan und die europäische Linke*, Frankfurt 1986

Wolfgang Heller: *Bildungspolitische und pädagogische Positionen der Kommunistischen Internationale und ihre Wirkungen auf die Tätigkeit und die Standpunkte der Internationale der Bildungsarbeiter (IBA)*, Pädagogisch-Psychologische Fakultät der PH "Karl Liebknecht", Potsdam, DDR, upubl. doktorafh., 1979

Manfred Heinemann (Hrsg.): *Der Lehrer und seine Organisation*. Veröffentlichungen der Historischen Kommission der Deutschen Gesellschaft für Erziehungswissenschaft, bd. 2, Stuttgart 1977

Institut für Marxismus-Leninismus beim ZK der

SED: *Studien zur Geschichte der Kommunistischen Internationale*, Berlin 1974, s. 308-338

Daniel Kallos: *Bildningsarbetarinternationalen i Sverige*. En studie av försök att organisera socialistiska och kommunistiska lärare i Sverige 1920-1940, Arkiv, Lund 1984, kap. IV

A. Korostoleff: Die Aufgabe des Allrussischen Lehrerverbandes im Schosse der Internationale, i *Die Lehrer-Internationale* 1924, 1 (7), 2

Annie Kriegel: *Aux origines du communisme francais 1914-1920*, Paris, Mouton & Co., 1964

Horst Lademacher: Die Spaltung des Weltgewerkschaftsbundes als Folge des beginnenden Ost-West-Konflikts, i: *Haberl/Niethammer* (1986), s. 501-34

Daniel Lindenberg: *L'Internationale communiste et l'école de classe*, Paris 1972, kap. II

Marc Riglet: L'Ecole et la Revolution. Aspects du discours révolutionnaire sur l'école pendant l'entre-deux-guerres, i *Revue française de science politique*, juin 1978, pp. 488-508.

Eberhard Rommel: *Der Einfluss der revolutionären Arbeiterbewegung unter Führung der KPD auf die Lehrer und ihre Organisationen in Deutschland in den Jahren 1924-1933 unter besonderer Berücksichtigung der "Internationale der Bildungsarbeiter" (IBA)*, Gesellschaftswissenschaftliche Fakultät der Humboldt-Universität zu Berlin, upubl. doktorafh., 1973

Hermann Schnorbach: *Lehrer im Internationalen Gewerkschaftsbund*. Entstehung und Entwicklung des Internationalen Berufssekretariat der Lehrer vom 1918 bis 1945, Weinheim und München 1989, kap. II

Edward Thompson: International Teachers' Organizations and Their Activities, i: *Blum* (1969), pp. 333-347

B. Tidsskrifter:

Bulletin de Presse, Ed. ITE, 1924-39

Die Lehrer-Internationale, Offizielles Organ der IBA, Berlin 1923/24-1932

Internationale Lehrer-Zeitung, Ed. IBA, Berlin (som nedenfor, tysk udgave)

Bulletin de l'ITE (til juli 1924: Bulletin de l'IE, med undertitel: L'Internationale de l'Enseignement,

Ed. ITE, Paris 1924-33 (senere: L'Internationale des Travailleurs de l'Enseignement, Ed. ITE, Paris)

Sozialistischer Erzieher. Wochenschrift des Verbandes sozialistischer Lehrer. Fra nr. 43/1920: Wochenschrift der FLGD, der sozialistisch-pädagogischen Internationale und für sozialistische Elternarbeit.

C. Utrykt kildemateriale:

Marie Nielsens arkiv, ABA

Komintern-arkivet, Moskva, fond 534, opis (register)

5, sektion 104-113 (ialt 2000 sider) plus referater, protokoller m.v. fra Profintern: Ispolbureau (forretningsudvalg), Sekretariat, den kommunistiske fraktion. Dette materiale er gennemgået under mit studieophold på arkivet i januar-februar 1993.

Archives Cogniot, Bibliothèque Marxiste, Saint-Denis: GC 1, 2, 11, 129 og 129 bis. Materialet er gennemgået under mit studieophold på arkivet i august 1992.

Interview med Georges Fournial, 28. august 1992, Paris

Interview med Torben Gregersen, 15. august 1992 og senere

Interview med Herman Oschlak, 20. august 1992

Abstract

Niels Rosendal Jensen: Die Lehrer Internationale. *Arbejderhistorie* 2/1996, p. 56-70

Der 1. Weltkrieg hatte eine Radikalisierung unter den Lehrern zur Folge, die zur Bildung einer progressiven, gewerkschaftlichen Internationale führte. Ihr Brennpunkt wurde der Klassencharakter der Schule und Diskussionen über Alternativen, spannend von Reformen zur umfassenden Revolutionierung des Inhaltes und der Form der Schule.

Ein weiterer Brennpunkt war die gewerkschaftliche Organisation der Lehrer: Ablehnung von Berufung und Stand - Zustimmung zu Beruf und Professionalismus. Als Ausbildungsarbeiter mussten sie lernen sich zu organisieren und wie die übrige Gewerkschaftsbewegung zu kämpfen. In dieser Frage lehnte sie sich an die Rote Gewerkschafts Internationale an. Weiter war die Solidarität ein wichtiger Umdrehungspunkt: Zuerst mit der Oktoberrevolution, später mit dem antifaschistischen Kampf und für die spanische Republik.

Der Artikel gibt einen kurzgefassten Überblick über die Arbeit der Lehrerinternationale und konzentriert sich auf den Kampf für eine Einheitsorganisation.

Niels Rosendal Jensen, lektor, cand. pæd,

Socialpædagogisk Højskole,

Kastelsvej 60, 2100 København Ø, tlf. 31 42 34 34.